

P. 2033

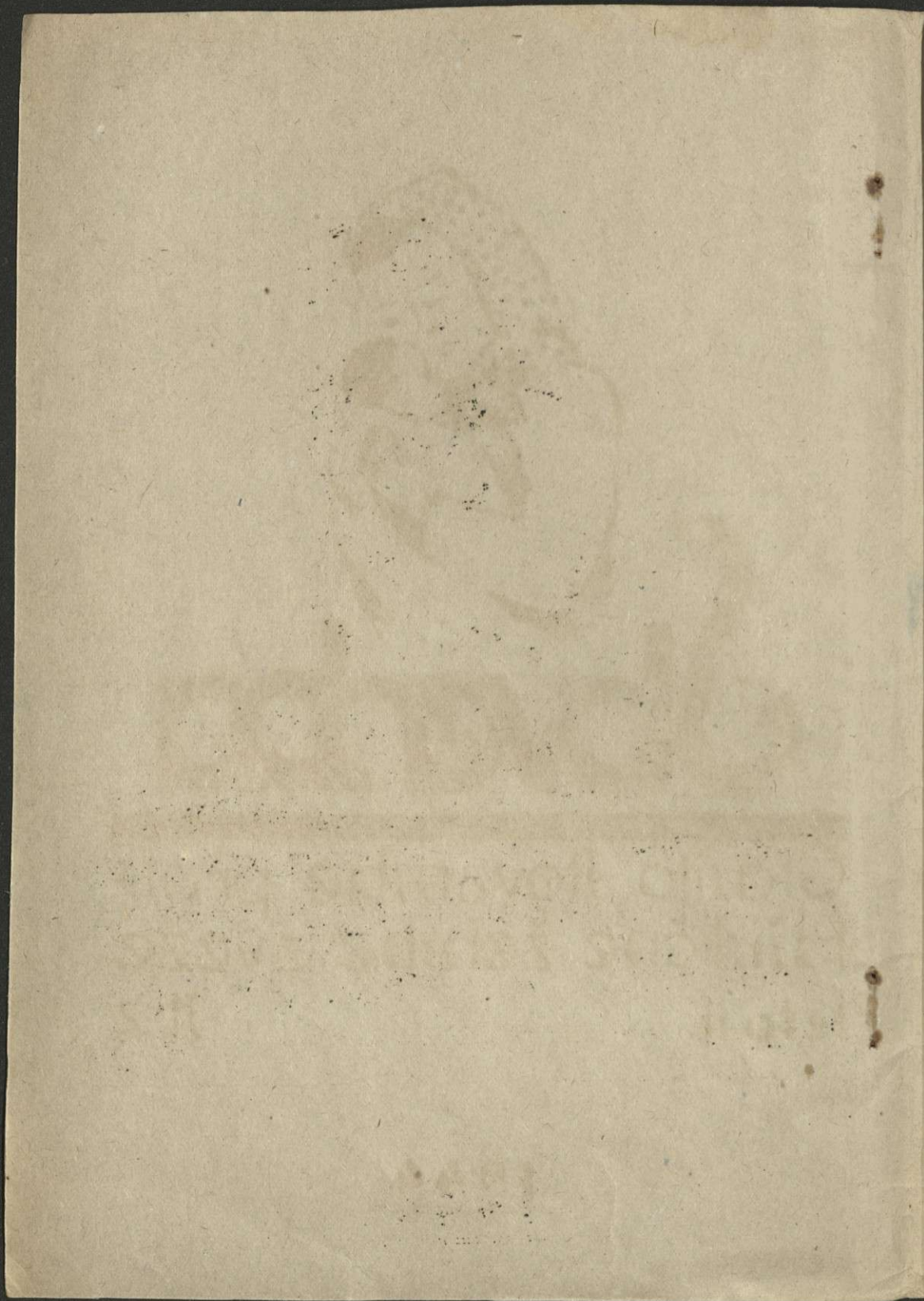

Slovenka

Glasilo Slovenske protifašistične ženske zveze
leto II. št. 2

1944

SLOVENKA

SLOVENSKA

OB. 26 LETNICI RDEČE ARMADÉ

Dne 23. februarja praznuje Rdeča Armada 26letnico svojega obstoja. Na ta veliki dan slavimo rojstvo sovjetske Rdeče Armade, ki so si jo v letu 1918. ustvarili Sovjeti pod vodstvom Komunistične Partije boljševikov.

Rdeča Armada, dete sovjetskega naroda, je zrasla iz ljudstva in se tudi bori za ljudstvo in njegove interese. Delavsko kmečka armada pa se ne bori samo za pravice sovjetskih narodov, ampak tudi za pravice vseh zatiranih svobodoljubnih narodov sveta. Ona je tista, ki nam je največja opora in svetel vzgled v naši narodno-osvobodilni borbi. Po hrabrem vzgledu in primeru herojstva naše bratske slovanske Rusije stopamo tudi mi v zadnjo fazo naše borbe.

In ob proslavi tega velikega dne vse primorske žene obljublamo in zagotavljamo, da bomo vzgajale svoje sinove po svetlem zgledu naših hrabrih rdeče-armejevcev.

Naj živi veliki voditelj vseh slovanskih narodov in maršal Rdeče Armade tovariš S T A L I N!

Naj živi nepremagljiva R D E Č A A R M A D A, ki prinaša svobodo vsem zatiranim in izkoriščanim!

V T I S I

S PRVE POKRAJINSKE KONFERENCE S P Ź Z

ZA PRIMORSKO

Drugega februarja so prvič v zgodovini zborovale zastopnice antifašistk cele Primorske. Prišle so žene od povsod; iz Slovenske Benečije, Vipavske, Goriške, Trsta, Tolmina, Istre, Brkinov,

in Krasa. Vse srečne in zadovoljne so bile, saj so prvič v svojem življenju imele priliko povedati in izkazati vso ljubezen ter zaupanje do naroda in do svojega narodnega vodstva.

Vsem, ki so se udeležili, je zapustila mogočne vtise. Skozi usta stotine delegatk je govorila Primorska, 25 let teptana in poniževana od barbar skega fašizma. Primorska, ki je bila 25 let boj za gol narodni obstoj, za ohranitev materinega je zika. Primorska, ki se je z vsem srcem oklenila naše narodno-osvobodilne borbe, v kateri vidi edino jamstvo za svojo svobodo in svobodo vsega slovenskega naroda.

In naše žene so največ trpele pod barbarским zatiranjem tujca. Najbolj so občutile narodno in socialno zatiranje. Z bolestjo so gledale, kako so jim fašisti trgali iz naročja otroke in jih oblačili v svoje fašistične uniforme, kako je propadal dom in kako so fašisti stezali roke po slovenski zemlji. In niti za trenutek se niso prenehale boriti, niti za trenutek niso omahovale.

Vsa ta borbenost, vse hrepenenje po svobodnem življenju je prišlo do izraza na tej konferenci, ki je izzvenela kot mogočen poziv vsem poštenim slovenskim materam in ženam, ki mogoče še stojijo ob strani, da podpro našo pravično in junaško narodno osvobodilno borbo, ter kot obsodba in prokletstvo vsem tistim, ki stoje ali se bore na strani sovražnika. Iz izpovedi primorskih mater je prihajala na dan vsa ljubezen, ki jo goji do naše narodne vojske in do njenega velikega voditelja maršala tovariša T i t a. Izrazile so vso svojo hvaležnost naši narodni vojski, ki je s svojimi žrtvami dosegla, da je danes Primorska s Slovensko Benečijo in Istro del nove Jugoslavije. Vzkliki: "Živela naša vojska!", "Živel tovariš T i t a!", ki se niso hoteli poleči in bili so jasen dokaz, kako primorsko ljudstvo ljubi svojo vojsko in svojega velikega voditelja, ki je posebljen izraz naše velike narodno-osvobodilne borbe.

Ob enem so izrekle svojo veliko hvaležnost Sovetski Zvezi, ki daje mogočno podporo naši borbi.

S tem, da njena s slavo ovenčana Rdeča Armada zadaja hitlerjevskim tolpom surtne udarce in jih go ni proti zapadu, približuje dan končne osvoboditve za vse zaslužnjene narode. Navdušenega vzklikanja: "Živela Rdeča Armada", "Živel tovariš Stalin!", ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Primorske matere so s ponosom pripovedovale o svojih padlih sinovih in možeh. Mlade žene so samozavestno govorile o svojih dragih, ki so padli za domovino kot junaki. Ponosno in veličastno je spregovorila mati "Junakinja" o svojih dveh padlih sinovih. Iz njenih besed je izzvenela zavest, da so žrtve naših najdražjih prinesle in prinašajo ve like sadove za naš narod.

Veliko zaupanje so izrazile vodstvu narodov Jugoslavije, AVNOJ-u in našemu narodnemu vodstvu, Iz vršnemu odboru OF, v katerih vidijo jamstvo za srečnejšo bodočnost slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije v novi, federativni, svobodni, Jugoslaviji, zgrajeni na bratstvu in enakopravnosti vseh njenih narodov.

Izrazile so svojo hvaležnost Centralnemu komitetu Komunistične Partije Slovenije, brez katere bi ne bilo veličastne borbe slovenskega naroda za svobodo in srečnejše življenje. KPS je bila edina zmožna v najtežjih trenutkih slovenskega naroda povezati ves slovenski narod v Osvobodilno fronto in ga povesti v borbo proti okupatorju. Komunisti so bili in so najboljši in najpožrtvovalnejši borci v vrstah naše narodno-osvobodilne borbe. Enoglasno so izrekle svoje zaupanje in priznanje KP kot voditeljici narodno-osvobodilne borbe.

Pripovedovale so o svojem upanju, da bo prinesla Primorski rešitev bivša Jugoslavija. Toda v aprilu 1941. se je do kraja pokazala vsa gniloba - nekdanja jugoslovanska vlada, ki je narod v najtežjih trenutkih zapustila in odšla na varno. Iz gnil vseh navzočih žena je zadonela enoglasno obsodba jugoslovanske begunske vlade s kraljem Petrom II. na čelu. "Oni so tisti, ki so nas izkoriščali, prodali in zanetili bratomorno lihanje", je odmevalo po dvorani. Postavile so zahtevo, da za-

vezniki priznajo naso novo vlado s tovarišem Titom na čelu, ter obsodijo izdajalsko begunsko vlado in kralja Petra.

Z ogorčenjem so obsodile Mihajlovića in njegove četnike in z zaničevanjem in gnusom so govorile o Rupniku in njegovih švabobranci, ki pomagajo Hitlerju uničevati naš narod. Vse delegatke so bile globoko pretresene, ko je neka tovarišica pri povedovala o grozotah, ki jih počenjejo Nemci skupno z izdajalskimi švabobranci v Ljubljani. Noč za nočjo vozijo ljudi v zapore. Žene pošiljajo v Berlin, moške pa v Dachau, ki ga imenujejo večni ogenj slovanstva. V tem taborišču noč in dan gori krematorij in sprejema vase žrtve.

Delegatke so se zaklele, da ne bodo dopustile, da bi domobranci razbili narodno enotnost na Primorskem. V današnji borbi, ko divja po vsem svetu boj proti suženjstvu in tiranstvu, je mesto vsakega poštenega Slovenca v Narodno-osvobodilni vojski. Z ogorčenjem so obsodile ne samo švabobrance, ampak tudi "sredince", ki stoje ob strani v tej o svobodilni borbi.

Izjavile so, da se ne smemo zanašati, da nas bodo drugi osvobodili. Dobro se moramo zavedati, da je edino oborožena borba pod vodstvom maršala Tita edina pravilna pot slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije.

Pozvale so vse matere in žene, naj z vsemi silami podpro mobilizacijo v narodno vojsko in naj pošljejo svoje sinove in moške v partizane. Izrazile so svojo pripravljenost, prevzeti na svoja ramena vso težo dela v zaledju, samo da bo lahko šlo čim več moških v partizane. V dvorani so zadoneli enoglasni klici: "Vsi v partizane, vse za partizane!"

Za vse prisotne bo ostala ta prva konferenca primorskih žena in deklet nepozabna. Čutile smo, da se uveljavljajo žene z vso silo v političnem življenju svojega naroda. Prvič v zgodovini so primorske žene govorile o političnih smernicah in razpravljale o svoji usodi in o usodi vsega naroda, ter so pri tem pokazale vso svojo zrelost. Pokaza-

le so, da se zavedajo svoje enakopravnosti, ki jim jo je prinesla narodna osvobodilna borba slovenskega naroda. Dokazale so, da sovedne tega zaupanja in da so tudi sposobne doprinesiti velik del k današnji borbi slovenskega naroda in k bodoči izgradnji svobodne slovenske domovine.

Katja.

P O T E K   K O N F E R E N C E

Od vseh strani primorske zemlje so se zgrnile zastopnice naših borbenih žena in deklet v prvo Pokrajinsko konferenco. Članice SPŽZ, ki so prihiteli iz bližnjih vasi, so skupaj z delegatkami na polnile do zadnjega kotička prostorno dvorano, ki je bila za to priliko okrašena z zelenjem, med katerim so se prep letali trakovi slovenske trobojnice. Na pročelju so visele slovenska, jugoslovanska in ruska zastava, slika našega maršala in voditelja tovariša Tita in slika voditelja vseh zatiranih narodov tovariša Stalina. Po stenah so se brali napisi: Živel tovariš Tito, Naj živi tovariš Stalin, Živela NOVJ, Živela nepremagljiva Rdeča - Armada, Živela naša nova vlada, Živela AFŽ, Živela SPŽZ itd.

O T V O R I T E V   Z B O R O V A N J A

Ob 10. uri se je pričelo zborovanje. Naši borci so razvili zastavo in po dvorani je zadonelomogočno in slovesno: "Naprej, zastava Slave...". Nad 20 let je ta pesem snula v srcih primorske žene, nad 20 let ni smela glasno preko ustnic. Dne 2. februarja se je razlila po dvorani. Njeni zvoki so božali in izvabljali solze sreče in zmagoslavja.

Tovarišica Nataša, članica Pokrajinskega odbora SPŽZ za Primorsko je otvorila prvo Pokrajinsko konferenco slovenskih žena in deklet na Primorskem in poudarila ta edinstveni trenutek, ker se nikdar do tedaj še niso zbrale slovenske primorske žene, da bi razpravljale o svoji in svojih otrok usodi in o usodi vsega naroda.

Pozdravila je vse navzoče, v prvi vrsti tovarišico Angelo, predsednico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo, in tovarišico Heleno, članico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo. Po dvorani je zadel vzklík: "Živel Glavni odbor!" Nato je pozdravila tovariša Vilfana, podpredsednika Narodno-osvobodilnega odbora (Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo) in člana Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko. Sledilo je viharno vzklika nje Pokrajinskemu NOC, PK-ju in tovarišu Vilfanu. Pozdravila je tovariša Damijana, sekretarja poverjeništvá PK ZKM za Primorsko. V dvorani se je dvi gnulo vzklikanje: "Živela primorska mladina!"

Nato je tovarišica podala besedo tovarišici Angeli, ki je v imenu Glavnega odbora SPŽZ najprist čneje pozdravila vse zborovalke in jim želela obilo uspeha pri njihovem delu. Prinesla je borbeno pozdrave žena z onstran bivše državne meje pri morskim ženam. Rekla je: "Žene onkraj starih meja vemo, da ste bile ve tiste, ki ste ohranile slovenski jezik. S svojo borbo ste preprečile vse na klepe italijanskih fašistov, da bi iztrebili slovenstvo v tej naši prelepi deželi. Vem, da bodete znale tudi v bodoče čuvati enotnost slovenskega národa in enotnost narodov Jugoslavije, kot je naročil tovariš Tito (burni vzkliki: "Živel tovariš Tito!"). On je postavil temelj za novo Jugoslavijo. Vzkliki: "Živela nova Jugoslavija!" Vaša božična akcija, s katero ste pripravile 20.000 paketov našim borcem, zgovorno priča o veliki ljubezni, ki jo gojite do naše vojske.

Zahvaljujemo se vsem primorskim ženam za vso pomoč, ki so jo nudile našim internirancem, ko so se vsi onemogli vračali iz Gonarsa in drugih taborišč.

V imenu Centralnega odbora APŽ vam prinašam pozdrave tovarišic iz Hrvatske, Bosne, Črne gore in Macedonije. Vzkliki: "Živele naše sestre z juga!" Tovariš tito je dejal, da je ponosen na delo, ki ga vrše naše žene. Me žene moramo biti desna roka naši vojski in naši narodni oblasti. Me matere, ki smo s težavo redile otroke, bomo podpirale našo

vojsko, ki je jamstvo za srečnejšo bodočnost naših otrok.

Tovarišica Nataša se je toplo zahvalila za iskrene besede in podala besedo tovarišu Vilfanu.

POZDRAVNI GOVOR

TOVARIŠA VILFANA

Tovariš Vilfan je prinesel borbene pozdrave Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora in Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko Slovenski protifašistični ženski zvezi in čestitke k njemu delu, z željo, da bi dosegla v bodoče še večje uspehe. Rekel je, da če ne bi bilo sodelovanja žena in deklet, ne bi bili tam, kjer smo, ne bi bili na pragu svobode.

Ve žene in dekleta ste se izkazale povsod. Polno je tistega drobnega dela, ki ste ga ve izvršile. Spominjam se samo vaše božične akcije in mislim, da pravilno tolmačim misli naše vojske, če vam izrečem v njenem imenu še enkrat zahvalo. (Vzkliki: "Živela naša hrabra vojska!" "Živel naša partizani!") Ve^{ste} steber političnega dela. Če vidim na zborovanju in vidim na njem večino žena in deklet, vem, da bo zborovanje dobro uspelo. Žene niso nikdar krenile s poti borbe, ki jo je začrtal Izvršni odbor. (Burni vzkliki: "Živel Izvršni odbor!") Matere, ve ste dale kar, imate najdražjega. Dale ste svoje sinove v partizane. Marsikateri izmed njih je žrtvoval svoje življenje za svobodo naše domovine. Gonili so vas po ječah, mučili so vas. Tudi marsikatera od vas nas je za vedno zapustila. Spominjam se tistih deklet, ki so prišle ukaželjne v politično šolo, pa se je našel nekdo, ki je pripeljal zločinske morilce (vzkliki: "Smrt izdajal - cem!")

Eno moramo priseči: za tiste, ki podpirajo okupatorja in njegove bande, ki so krivi smrti najboljših, za tiste nič drugega kakor smrt!

Vem, da ste se odločile, da boste vzdržale v tej borbi do konca. Vendar si želite, da bi bilo

kmalu konec in se sprašujete, kako je na fronti. Tam na vzhodu zmaga Rdeča Armada pod vodstvom tovariša Stalina (viharno vzklikanje Rdeči Armadi in tovarišu Stalinu) bliža se Estoniji in Balkanu in s tem tudi nam. Dne 23. februarja bo praznovala - svojo 26.letnico. Če bi je ne bilo, bi tudi mi še dolgo čakali svobodo. Njej se imamo zahvaliti, da se j bližamo. Naj ne bo vrha, kjer bi ta dan ne goreli kresovi, naj ne bo kraja, kjer bi ne bili napisi hvaležnosti, kjer bi ne proslavljali tega dne na dostojne način (vzkliki: "Bomo!").

Ve poznate sklepe AVNOJ-a, ki je dokončno potrdil, da bo naša sveta zemlja pripadla samo in e dino Jugoslaviji. Če bi še kdaj hotel kak tujec preko naših meja bodo stali za mejo vsi Slovence in vsi Slovani, tja do Vladivostoka. AVNOJ je postavil novo vlado, kateri načeljuje tovariš Tito, ki že tretje leto vodi borbo proti okupatorju. In prav mi Slovenci smo predlagali, da se podeli tovarišu Titu naslov maršala (burno vzklikanje: "Živel maršal Tito!"). Begunska vlada je organizirala bratomorno vojno, ki pomaga okupatorju. V našo novo Jugoslavijo ti ljudje nimajo dostopa. In to vlado je organiziral kralj Peter (vzkliki: "Dol z njim!").

Prihajam s predlogi in nasveti za nadaljno delo. Treba je, da prevzamete nase častno odgovornost v našem javnem življenju. Tako malo tovarišic je v terenskih odborih. Morale bi biti v gospodarskih komisijah, roditeljskih svetih in vsej javni upravi. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi. Če boste v njej sodelovale, bomo z lahkoto premagali težave, ki nas ločijo od končnega cilja. Sedaj boste pretresale svoje delo in naredile načrt za bodočnost. Ve, slovenske matere in žene ste vir življenja slovenskega naroda. Ko gradimo Slovenci svoj narodni dom, stopa v ospredje slovenska žena, ki postaja enakopravna svojemu moškemu tovarišu. Odpira se ji pot svobode. Strli bomo fašizem, ki je nas primorske Slovence tlačil 25 let in s tem bomo strli tudi tistega, ki je izrabljal ženo in jo najbolj zapostavljal. Naj živi sloven-

sta žena, najvestejša pobornica nove Jugoslavije! Naj živi močna, trdna Jugoslavija! (Burno in dolgo trajno vzklikanje in ploskanje.)

Tople in iskrene so bile besede tov. Vilfana. Prišle so iz srca in segle naravnost v srce.

Tovarišica Nataša se mu je zahvalila zanje in podala besedo tov. Damjanu, ki je najprej pozdravil v imenu mladine zborovanje žena in deklet. V svojem govoru je povelečeval primorsko mater, katera je rešila otrokom slovenski jezik, katera je vzgojila mladino, da z lahkoto prenaša žrtve, ki jih terja danes naša narodno-osvobodilna borba. Propadla je vsa tista trhla fašistična stavba, ki je zastrupljala našo mladino in propadlo bo vse, kar nima v narodu korenin. Čim večje bo naše sodelovanje v borbi, tem bližje bo svoboda. Zato na delo za pomoč naši vojski!

Ko je tovariš Damjan končal svoj govor, se mu je tovarišica Nataša zahvalila in podala besedo tovarišici Katji, katera je dala podrobno poročilo o dosedanjem delu.

Podala je razvoj ženskega gibanja v bivši Jugoslaviji in razvoj organizacije SPŽZ v Sloveniji. Konkretno za Primorsko pa je navedla njene uspehe in izrekla izrecno pohvalo tovarišicam iz Brkin, Krasa in Pivke. Na osnovi že doseženih uspehov je pozvala vse borbene Primorke na še večjo delavnost in pomoč naši narčni oblasti ter naši vojski.

Njenemu poročilu so sledili viharni vzkliki naši partizanski vojski, Protifašistični ženski zvezi, Katji Pejnovič, predsednici APŽ in prvemu kongresu SPŽZ za Primorsko.

S tem je bil dopoldanski program končan.

Popoldne se je zborovanje nadaljevalo. Politični referat je podala tovarišica Angela, predsednica Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo.

R E F E R A T T O V A R I Š I C E A N G E L E

"Tovarišice primorske Slovenke! Prvič v zgodovini bošče lahko danes izrazile svoje narodno prepričanje in obsodile vse, kar je krivo vašemu 25

letnemu trpljenju. Danes smo vse Slovenke prvič v zgodovini slovenskega naroda enakopravne. Prvim partizanskim edinicam, ki so organizirale prve partizane na Primorskem, se moramo zahvaliti, da se je podrla meja, ki nas je ločila 25 let, in dalah ko zborujemo.

Žene onstran starih meja smo vedno razumele vašo bol, vaše trpljenje, v katero vas je pahnil fašizem, ki vam je jemal sinove za svoje osvajalne boje v Abesiniji in Španiji in končno za rusko fronto. Ve ste pričakovale rešitve od stare Jugoslavije. Me pa smo vedele, da vas ona ne more rešiti, ker njena vojska ni bila ljudska, temveč vojska petokolonskih generalov kakor je Rupnik. Njeni voditelji so hujskali narode drugega proti drugemu in ko je prišla vojna vihra, so njene narode - prodali."

Očrtala nam je vso gnilobo razmer, ki je bila v Jugoslaviji in borbo Komunistične Partije proti fašizmu, ki si je utiral pot v Jugoslavijo. Prišlo je do napada hitlerjevske Nemčije na Jugoslavijo. Radi izdaje generalov in politikov je Jugoslavija v nekaj dneh propadla. Okupacija, ki je sledila, nam je prinesla trpljenje, prinesla nam je pa tudi narodno-osvobodilno borbo. V tistih težkih dnevih je Komunistična Partija Slovenije dala pobudo za ustanovitev svobodilne fronte. V narodno-osvobodilnem boju sodeluje v polni meri tudi žena. Žena se bori kot borka, bolničarka in politična delavka ob rami svojega moškega tovariša in postaja z njim enakopravna.

Leta 1941. sta bili pred nami dve poti: pot časti in pot hlapčevstva. Če bi sprejeli drugo, bi naši sinovi krvaveli na ruskem bojišču za tuje interese. Slovenske žene so to razumele do dna. Z vsemi močmi so podprle partizanstvo, v katerem je naša rešitev. Tovarišica Angela je orisala nastanek naših partizanskih edinic, ki so zrasle v močno Narodno-osvobodilno vojsko. Pokazala je na klaverno ponašanje Hitlerjevih ponočnikov: bele in plave garde, ki so krivi, da je na tisoče naših domov požganih, da je na tisoče naših ljudi trpe-

lo in še trpi v taboriščih. Jamstvo, da vse trpljenje in vsa prelita kri ne bo zastonj, so sklepi AVNOJ-a, lani novembra meseca. Tovarišica Angela nam je podala kratko a jasno sliko o pomenu naše nove jugoslovanske vlade pod vodstvom maršala Tita, ki bo znala očuvati vse pridobitve triletno narodno osvobodilne borbe narodov Jugoslavije.

Tovarišica Angela je končala svoj referat z izrazi občudovanja za slavne zmage Rdeče Armade in za požrtvovalno delo naših ruskih sestera. "Slovenske žene bomo sledile vzgledu ruskih žena. Delale bomo za našo vojsko, živele bomo le za naše osvobodjenje."

Njen govor so neprestano prekinjali vzkliki in ploskanje tovarišic. Vzklikale so naši vojski, AVNOJ-u, tovarišu Titu, Komunistični Partiji Slovenije, Centralnemu komitetu KPS in njegovemu sekretarju tov. Luki; z nepopisnim navdušenjem so pa prekinjale govornico, ko je govorila o borbah in zmagah Rdeče Armade z vzklikom tovarišu Stalinu, Sovjetski Rusiji, Rdeči Armadi in ruskim sestram. Po govoru je sledilo viharno ploskanje, vedno novi in novi vzkliki so se trgali iz prs zborovalk. Zdelo se je, da jim ne bo konca.

Ko se je dvorana počasi pomirila, je tovarišica Nataša otvorila debato.

U debati se je oglasilo 28 tovarišic. Ni pa bila to navadna debata, kot je običajno pri takih zborovanjih. Bile so navdušene in pretresljive iz povedi tovarišic o trpljenju in o borbi vsega naroda. Govorilo je njihovo srce, do kraja predano naši narodno-osvobodilni borbi. Te izpovedi so pri klicale vsem navzočim solze v oči. (Prizore iz debato bomo objavili v prihodnji številki. Oč. ur.)

Na koncu debate je vsa dvorana enoglasno obsodila podle domobranske izdajalce, Hitlerjeve biriče in valpote, ki pomagajo hitlerjanskim barbarom uničevati slovenski narod. Obsodile so izdajalsko begunsko vlado v Kairu, ki je iz tujine organizirala bratomorno klanje in se vdinjala Hitlerju. Obsodile so izdajalskega kralja, ki je središče, okoli katerega se zbira vsa protiljudska klika, ki

upa, da se bo s pomočjo kogarkoli zopet vrnila v Jugoslavijo in ponovno sedla jugoslovanskim narodom na vrat. Zahtevale so, naj zapadni zavezniki obsodijo begunsko vlado in prekinejo z njo vse stike. Obsodile pa so tudi vse tiste, ki stojijo v današnjem narodno-osvobodilnem boju ob strani in čakajo, da jih bodo drugi rešili. Tovarišice so povdarjale, da si bomo le z borbo priborile svoje mesto v bodočem svetu, ne pa z brezplodnim govorjenjem, kot delajo to takozvani "sredinci". Eno-glasno je zagrmelo po dvorani: "Vsi v partizane! Borba je naša edina pot!" Deleгатke so soglasno -sklenile, da bodo žene prevzele v zaledju na svoja ramena vse delo, upravno in politično. Vsi moški morajo v partizane, da bo čim prej zavihrala v naši svobodni domovini slovenska zastava s petero krako rdečo zvezdo.

R E F E R A T T O V A R I Š I C E H E L E N E

Referatu tovarišice Angele je sledil organizacijski referat tovarišice Helene, članice Glavnega odbora SPŽZ. V njem nam je podrobno očrtala, kako je nastala na pobudo Osvobodilne fronte SPŽZ, v kateri je lahko tudi slovenska žena in mati borke za svobodo slovenskega naroda, ne da bi zgrabila za puško in se ločila od svojega doma in otrok. Na kratko je orisala organiziranje SPŽZ na Primorskem in organizacijo SPŽZ ter APŽ, v kateri so povezane tovarišice iz vse Jugoslavije. Izčrpno je govorila o vseh nalogah, ki jih izvršuje in ki jih ima SPŽZ. Osnova vsega dela, ki smo ga vršile in ki še stoji pred nami pa je zgraditev novega človeka, počstenega, resnicoljubnega in svobodnega, ki ga mora oblikovati kot vzgojiteljica slovenska žena. Končala je svoj referat z vzklikom: "Naj živi slovenska žena, ustvariteljica novega človeka, ustvariteljica tovarštva svobodnih, veselih in delavnih ljudi."

Tudi po tem referatu se je razvila živahna debata.

Po zaključeni debati je tovarišica Orana pre-

čitala pozdravne brzojavke AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije, tovarišu Titu, Izvršnemu odboru OF, Centralnemu komitetu KPS in Centralnemu odboru APŽ ter pozdrave Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo, Pokrajinskega komitetu KPS za Primorsko Slovenijo in Glavnemu odboru ZKM. Vsi pozdravi so bili z navdušenjem sprejeti.

Sledila je volitev. Izvoljen je bil ves doseđanji iniciativni odbor. Vanj je bila sprejeta ena nova članica. Za častno članico Pokrajinskega odbora SPŽZ pa je bila izvoljena na splošno željo mati Junakinja.

Zborovanje se je zaključilo z vzklikanjem tovarišu Titu in s pesmijo "Naprej, zastava Slave!"

Zvečer je bil prirejen lep kulturni večer. (O tem bomo poročale v prihodnji številki. Op. ur.)

Mara

POZDRAVNE BRZOJAVKE
POSLANE
S PRVE POKRAJINSKE KONFERENCE S P Ž Z
ZA PRIMORSKO

AVNOJ-u IN NACIONALNEMU KOMITETU OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE

Primorske žene, zbrane na svoji prvi širši Pokrajinski konferenci pošiljamo borbene in plamteče pozdrave AVNOJ-u in naši prvi pravi ljudski vladi, Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije. Zavedajoč se velikega dne drugega zasedanja AVNOJ-a in njegovih odlokov, med njimi odlok o priključitvi Primorske k novi Jugoslaviji.

Primorske žene so na svoji prvi konferenci ob sodile begunsko londonsko vlado s kraljem Petrom na čelu radi njenega izdajalskega delovanja, ker pomaga Nemcem pobijati naše partizane in požigati naše domove.

Primorske žene zahtevamo od zapadnih zaveznikov, da takoj prekinejo vse stike z izdajalsko be

-gungsko londonsko vlado in priznajo Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije kot edino zakonito, pravo ljudsko vlado.

PRVEMU MARŠALU JUGOSLAVIJE TOVARIŠU TITU

Zastopnice vseh borbenih žena Primorske, Slovenske Benečije in Istre pošiljajo s svoje prve Pokrajinske konference svoje borbene plamateče pozdrave Vam, genialnemu vojskovodji in Vrhovnem komandantu Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije, ki nas je s svojo krvjo rešila 25letnega suženjstva. Zavedamo se, da je naša s slavo ovenčana vojska jamstvo za našo svobodo in srečnejšo bodočnost v novi demokratični svobodni Jugoslaviji.

IZVRŠNEMU ODBORU OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA

S svoje prve Pokrajinske konference vam pošiljamo kot zakonitemu zastopniku slovenskega naroda protifašistke s Primorskega svoje borbene pozdrave in vam izrekamo svojo globoko hvaležnost in priznanje za modro vodstvo slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja, iz katerega je zrasla Narodno osvobodilna vojska Slovenije, ki je osvobodila našo Primorsko iz 25letnega suženjskega italijanskega fašizma.

CENTRALNEMU KOMITETU KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

S prve Pokrajinske konference pošiljamo primorske žene protifašistke Komunistični Partiji Slovenije svoje borbene in hvaležne pozdrave. Zavedamo se, da Primorska ne bi bila osvobojena brez osvobodilnega gibanja slovenskega naroda, katerega ne bi bilo brez IPS. Še posebej pa pozdravljamo Komunistično Partijo kot prvoboriteljico za enakoopravnost žene in kot poroka, ki bo vedno na vsakem koraku ščitila pravice žena.

CENTRALNEMU ODBORU AFŽ ZA JUGOSLAVIJO

Primorske žene in dekleta, zbrane na prvi Po-

krajinski konferenci SPŽŽ Van pošiljamo borbene se-
strske pozdrave. Zavedajoč se svojih dolžnosti v
narodno-osvobodilni borbi bomo z vsemi silami pod
prle junaško borbo in napore žena vse Jugoslavije
za zgraditev boljše, srečnejše skupne domovine, v
kateri bodo tudi žene dobile vse pravice.

8
MAREC

**PRAZNIK VSEH
BORBENIH ŽENA**

Pred 30 leti je veljal 8. marec kot praznik bo-
be delovnih žena vsega sveta. Od takrat naprej so
delovne žene na ta dan demonstrirale po ulicah ve-
likih mest in dajale duška svojemu sovraštvu do
vseh onih, ki so vzdrževali ženo v suženjstvu, ki
so izkoriščali človeka po človeku. Večkrat so bi-
le te demonstracije razbite s policijskimi pendre-
ki in bajoneti žandarjev. Toda borbe žena niso mo-
gli zadušiti, ker jo je vodil delavski razred s
svojo revolucionarno Partijo na čelu, ki v borbi
nikdar ne kloni. Tako je proslava 8. marca začela
kot borba za žensko enakopravnost.

**8. MAREC, PRAZNIK BORBENIH ŽENA, PRAZNOVAN V ZNA-
MENJU BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI**

V prvi svetovni imperialistični vojni, ki je
gnala družinske očete v vojne klavnice, so ostale
žene in matere s svojimi otroki same doma s skrbjo,
kako preživeti družine. Treba je bilo rešiti svet
tega neplodnega klanja, te krivične vojne. Delav-
ski razred je prevzel nase to nalogo. Ruske delav-
ke so prve odgovorile na poziv Lenina, ki so se je
glasil: "Mirni in delavni, prenehajte s tem medra-
bojnim klanjem, ki je v korist osvojitelcem!" Žene
in matere mnogih zatiranih narodov so se odzva-
le temu pozivu. Najglasneje in najodločneje je dvig-
nila svoj protest proti krivični vojni Roza Luxem-
burg, znana bojevnica za ženske pravice. Tedaj so
si delovne žene izbrale 8. marec za mednarodni žen-

ski dan. Ta dan so izbrale zato, ker se je na ta dan vršila prva demonstracija, s katero so ameriške žene zahtevale enakopravnost.

V letih 1914. - 1917. je bilo največje zlo imperialistična vojna, največji sovražnik žena in mater so bili netilci te vojne. In zato se je 8. marec v vseh teh letih proslavljajal v znamenju ostre borbe proti vojni. Na ta dan so žene manifestirale svojo borbo: "Konec krivični vojni!" Na čelu te borbe je bila ruska Partija boljševikov.

Najlepša proslava 8. marca je bila ona, ki je za ruske žene pomenila konec vojne. To je bilo 1. 1917., ko so ruske žene šle na ulico in manifestirale svoje zahteve: "Mir in kruh!" Takrat so ruski vojaki skupno z delavci obhili orožje proti zasovraženim carskim oficirjem. Stavkujoči so si podali roke z ženami in vojaki, osvojili so Petrograd. Tako so ruske žene proslavile svoj zadnji 8. marec v suženjstvu. Takrat so dosegle enakopravnost in svobodo, blagostanje in mir. Od tedaj je ženski dan za sovjetske žene praznik svobode in proslavljale so ga kot takega vse do te vojne. V letih borbe proti fašizmu pa ga slavijo v znamenju borbe proti smrtnemu sovražniku, nemškemu fašizmu. V sovjetski domovini so spoznale, kaj se pravi biti srečna žena in mati in za to srečo se borijo kot levinje. Njihova ljubezen do Rdeče Armade je neizmerna, njihova pomoč Rdeči Armadi nad vse izdatna.

V stari Jugoslaviji mnoge nismo vedele za 8. marec. Nismo vedele, kaj nam grozi od fašizma, dokler nam ni Komunistična Partija pokazala vso nevarnost, ki grozi ženi in materi in vsemu narodu od tega zla. KP nam je odprla oči: "Ne delajte si utvar. Laž je, da vam fašizem nudi mir in dom in družinsko srečo."

In res, kar je KP v svoji previdnosti prorokovala, se je zgodilo. Razgalil se je fašizem v svoji okrutni, ostudni goloti. Matere in žene smo doživele najhujše, kar nas more doleteti: požigajo nam domove, morijo nam otroke, ubijajo može, po-

siljujejo hčere, streljajo sinove.

Letošnji 8. marec je že tretji, da ga praznujemo v znamenju borbe proti fašističnemu okupatorju, za osvoboditev našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Kajti mednarodni ženski dan praznujemo v smislu mobilizacije vseh ženskih sil za dosego tistih ciljev, za katere se žene takrat borijo. Pred 30 leti so se borile za enakopravnost. V letih svetovne vojne so se borile proti krivični vojni, po končani vojni spet za ženske pravice, sedaj se borimo za zmago narodno-osvobodilnega gibanja, za mir, ki ga ne bomo dosegli drugače, kot z borbo.

In zato bomo letošnji mednarodni ženski dan - praznovali v znamenju velike ljubezni do naše vojske. Dale bomo naši vojski več, kot smo dale do sedaj, da bo še bolj zmagovito bila po sovražniku in ga končno izgnala z naše svete zemlje. Praznovali bomo 8. marec skupno z ženami vse Jugoslavije, ker smo vse ena sama enotna protifašistična zveza žena. Naša vojska se pod modrim vodstvom maršala Tita bori za svobodo vseh narodov Jugoslavije in me bomo pomagale, da se njihova enotnost še bolj poglobi.

(Iz okrožnice Glav. odbora.)

Primorska mati

Na prvi Pokrajinski konferenci SPŽZ sem se srečala z materjo, ki ji pravijo radi njenega junaškega ponašanja pred nemškimi okupatorji mati Juna kinja.

Sedela je v prvi vrsti; še opazila je nisem, dokler ni vstala s svojega sedeža. Bila je visoka, krepka in lepa žena, oblečena v preprosto črno obleko. Glavo so ji pokrivali le črni lasje, med katerimi še nisi opazil sivih pramenov. Vsa njena pojava je bila v skladu z njo samo. Vse oči so se obrnile k njej in jo napeto gledale. Počasi, kakor da bi zbirala svoje misli, je spregovorila. Njena beseda je bila jasna in krepka, osvojila je takoj vse poslušalce, pritegnila vsa srca. Prej glasna dvorana je hipoma onemela in prisluhnila besedam

matere Junakinje.

Takole je govorila junaška mati:

"Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta v boju že padla in ni mi žal, da sem vzgojila take sinove. Naj ne bo matere, ki bi ji bilo žal, če bi njen sin ali brat padel v boju za svobodo, naj ne bo matere, ki bi dala svoje sinove belogardistom. Fašistom ste dajale svoje sinove. Kadar je fašizem klical, ni nihče rekel: Mi ne gremo! Sedaj, ko kliče naš narod, se nekatere matere izgovarjate na bolne sinove in ne mislite na sramoto, ki vas bo doletela tisti čas, ko bomo zadihali svobodo. Izgovarjate se, da vam bodo požgali hišo, če bo šel sin v partizane. Kaj zato, če jo požgo, saj bomo po vojski zgradili novo, lepšo in večjo. Sedaj se pripravljamo na nekaj velikega in za to veliko moramo žrtvovati vse."

Njeni stavki so presunili navzoče. V globoki ganjenosti je zapela dvorana: "Kot žrtve ste padli v borbi..." Tudi mati Junakinja je pela in bila je visoko vzravnanana. Njena pest je bila krčevito stisnjena in je klicala po maščevanju. Njen glas je bil mehak in čist. V očeh sta ji blesteli dve svetli solzi. Vedela sem, da je v tistih trenutkih videla v duhu svoja dva fanta, krasna mladeniča, kakor tera je žrtvovala za našo sveto borbo.

V odmoru sem stopila k njej. Rada bi se bila še kaj pomenila z njo, izvedela še kaj iz njenega življenja.

"Tako vesela sem, da sem te spoznala, tovarišica. Tvojega sina sem spoznala že pred meseci, krasen fant je."

"Ali ti mojega sina poznaš?" mi je rekla in postala takoj bolj zaupna do mene.

Pogovorili sva se tako, kakor bi bili znanci že dolgo vrste let. Grozne dneve je prestala mati Junakinja v zadnjih mesecih te naše borbe. Nikdar se ji ne bodo izbrisali iz spomina, ker se zbrisa ti ne dajo. Še zamamiš jih komaj.

Po razsulu Italije se je odločil tretji sin, da gre v partizane. Velik, stasit mladenič je bil, življenja in upanja poln. Prisrčno sta se poslovila

la tisti večer in nista niti od daleč slutila, da se poslavljata poslednjič. Ni slutila, da bo zavedno izgubila svojega otroka, ko je odhajal čez do mači prag in stopil na trdo cesto. Izdajalčeva stopinja mu je sledila prav do podrtije, kjer je prenočil. Proti jutru so prišli Nemci in so ga ubili. Zdrav je zapuščal prejšni dan domačo vas, mrtev se je drugi dan vračal vanjo. Nemci so ga pripeljali na lojterskem vozu vsega razmesarjenega in krvavega. Sklicali so skupaj vso vas, hoteli so vedeti, čigav je. Zatajiti je morala svojega otroka, čeprav se ji je srce trgalo od bolečin. Niti ena solza ni smela preko lica. Nemški psi pa so lajali vanjo, da je psica in ne mati, ker ne joče za svojim otrokom. Ona pa je morala tajiti, tajiti do skrajnosti. Šele ko so ji pokazali njegovo legitimacijo s sliko, ni mogla več tajiti. Namesto, da bi spremljala svojega mrtvega otroka na njegovi poslednji poti, je morala v zapor.

Dva sinova je žrtvovala za svobodo naše Prinske, za vsakega posebej je trpela, a trpljenje je ni strlo, le ojeklenilo jo je. Gledala sem jo pozneje, kako je spremljala z največjo pozornostjo potek konference in zdelo se mi je, da živita njena dva mrtva sinova v njenem delu.

Okrožja tekmujejo

Kraško okrožje je nabralo v mesecu januarju - preko 50.000 lir prostovoljnih prispevkov, 56 kg masti in 23 l olja.

V Trstu je postavljen okrožni odbor in tovarišice so se z vso požrtvovalnostjo vrgle na organizacijsko delo.

Okrožje Brkini: tu so prirejale masovne mitinge po vaseh v zvezi s kampanjo za AVNOJ.

Tovarišice iz Tolminskega okrožja so organizirale delavne čete, ki pridno delujejo.

Pivsko okrožje se je v zadnjem mesecu zelo povzdignilo in ga danes štejemo v vrsto najboljih okrožij.

Ajdovsko okrožje je nabralo v mesecu januarju

51.890 lir prostovoljnih prispevkov in posojila.

Vsi do danes doseženi uspehi nam morajo biti le v spodbudo in nam dajati še več volje in stopnjevati našo delavnost in borbenost.

Pokrajinski odbor SPŽZ
za Primorsko.

OBJAVA

Razpisujemo plemenito tekmo okrožij, rajonov in vasi v nabiralnem mesecu od 8.II. do 8.III.1944 V tem mesecu bomo pridno zbirale vse potrebno za naše ranjene borce. Točnejša navodila so dobili o krožni odbori SPŽZ. Prihodnjič bomo objavile imena okrožij, rajonov in vasi ter imena tovarišic, ki se bodo izkazale najboljše pri tem delu.

Pridno na delo, naše geslo v tem času mora biti:

"Vse za naše ranjene borce!"

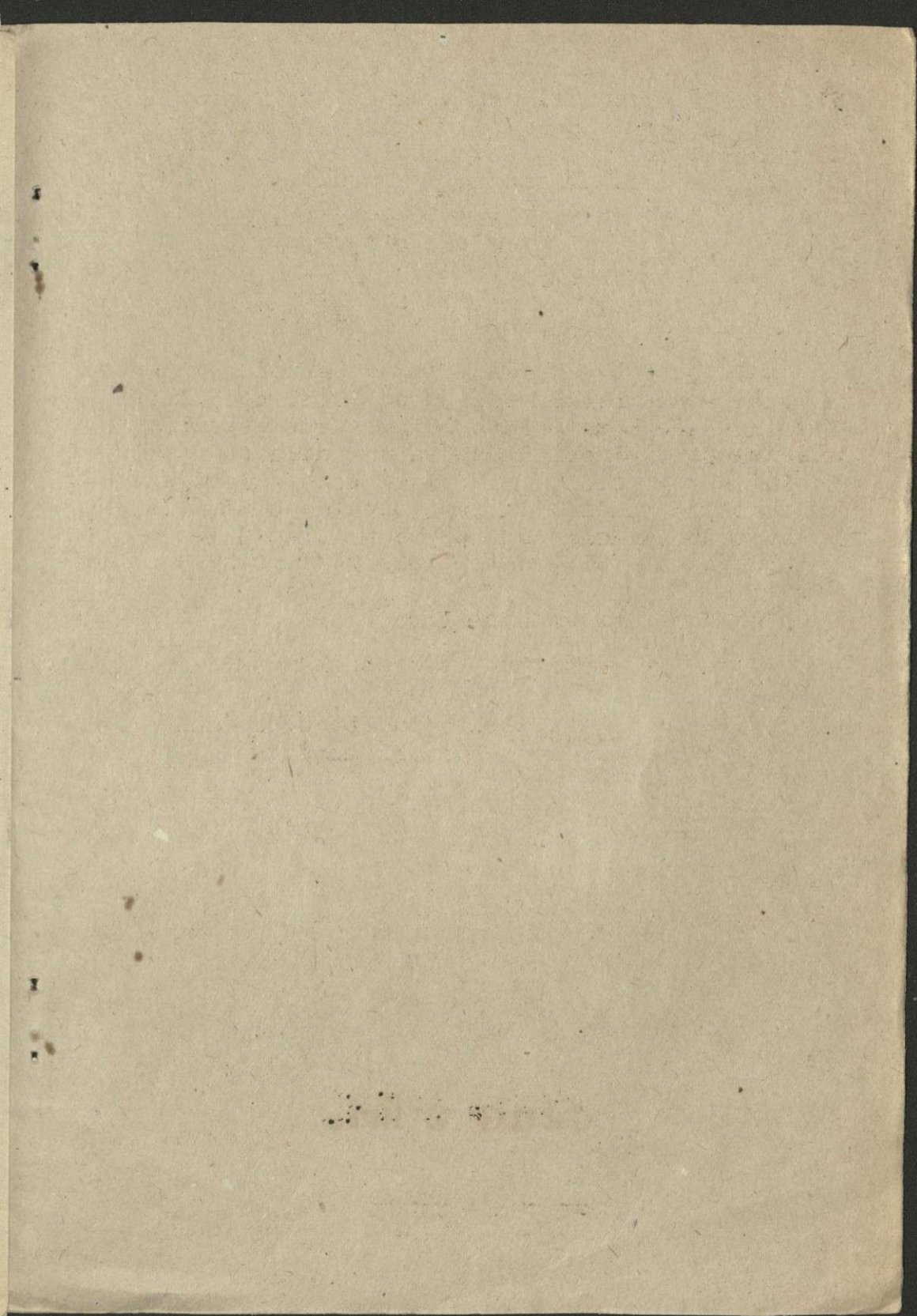
Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Pokrajinski odbor SPŽZ
za Primorsko.

tehnika Grmada

cena 2 liri.